

Ötən əsrin 50-60-cı illərində Türkiyədə Azərbaycan musiqisinə böyük maraq yaranmışdı. Bu tarixə qədər Türkiyəyə mühacirət edən azərbaycanlı sənətlilər sayəsində

Dilqəm ƏHMƏD

dövlət sənətçisi fəxri adını verib. Təxminən 25 illik fasilədən sonra - 29 oktyabr 2016-cı ildə Cəmal Rəşit Rey konsert salonunda yenidən səhnəyə qayıdan müğənni doğum gününü pərəstişkarları ilə birgə qeyd edib. Elə həmin il musiqi sənətinə verdiyi böyük töhfələrə görə Mədəniyyət və Turizm Nazirliyinin xüsusi mükafatına layiq görüldü və bu mükafatı 9 fevral 2017-ci ildə Prezident Rəcəb Tayyib Ərdoğan ona təqdim edib.

**Möcüzəvi qarşılaşma –
İbrahim Topçubaşov
və Nəsrin Sipahi**

55 il əvvəl Bakıda anşlaq olmuş konsert Nəsrin Sipahi fenomeni

musiqimiz qardaş ölkədə bilinirdi. Lakin SSRİ-də yaranan yumşalmadan sonra Rəşid Behbudov və Zeynəb Xanlarovanın Türkiyədə bir neçə konsert vermasından sonra Azərbaycan musiqisinə daha geniş maraq yaranı. Xüsusilə "Nazəndə sevgilim", "Lələlər", "Çırpınırdı Qara dəniz", "Ay Laçın" kimi mahnılar geniş rəğbət yaratdı. Hətta məhəlli plastinka şirkətləri Zeynəb Xanlarovanın və Rəşid Behbudovun səslərini icazəsiz şəkildə yaymağa başladı. Məsələn, "Doğu" adlı plak firması Rəşid Behbudovun "Reyhan" mahnısını plastinkaya yazaraq satışa çıxarmışdı. Z. Xanlarovanın isə bir çox mahnısı ("Sən sən", "Reyhan", "Endim bulaq başına", "Qonaq gəl", "Azərbaycan", "Arzu qızım", "Kaş ki sən sevməsəydin", "Səməni") ikinci dərəcəli firmalar tərəfindən vala yazılaraq dinkləyicilərə təqdim edilmişdi. Nəticədə Türkiyənin bir sıra sənətliləri bu mahnıları repertuarlarına salmışdılar. Bu yazımızda həmin sənətlilərdən bir neçəsi haqqında bəhs edəcəyik. Onlardan ən önəmli Nəsrin Sipahidir.

Kımlı ailənin övladı

Nəsrin Sipahi 29 oktyabr 1934-cü ildə - Türkiyə Cümhuriyyətinin quruluş ildönümündə İstanbulun Yeşilköy qəsəbəsində anadan olub. Əsli Kım türkələrindən olan sənətkar təhsilə Yeşilköy ibtidai məktəbində və Bakırköy orta məktəbində başlayıb, daha sonra ingilis dilini öyrənmək məqsədilə bir müddət amerikan məktəbində oxuyub. Musiqi fəaliyyətinə ilkin olaraq klassik Qərb musiqisi və vokal dərsləri ilə başlasa da, klassik türk musiqisinə olan istedadını İstanbul Bələdiyyə Konservatoriyasındakı müəllimi Əhməd Nuri Canaydın kəşf edib. Peşəkar hazırlığını Şərif İçliden aldığı dərslərlə təkmilləşdirən Sipahi 1953-cü ildə TRT Ankara Radiosunda ştatlı sənətlçi kimi fəaliyyətə başlayıb. Radioda çalışdığı dövrdə Ankara Dövlət Konservatoriyasının müəllimlərindən dərslər alıb, dövrün nəhəng sənətkarlarından bəhrələnilib.

Sənətkarın "Odeon" şirkəti tərəfindən buraxılan ilk valı 1957-ci ildə işıq üzünə gələn "Bir rüzgərdir gəlir keçər sanmışım" adlı əsər olub. Sipahi 1965-ci ildə Tamer Yigitlə baş rolları paylaşıdığı "Kalbimdəki Serseri" adlı musiqili filmə çəkilib. O, həmçinin 1974-cü ildə Fenerbahçe futbolçuları ilə birlikdə klubun tarixinə düşən "Yaşa Fenerbahçe" marşını ifa edib.

Uzun illər səhnədə baş solist kimi parlayan sənətlçiye 1998-ci ildə Türkiyə Mədəniyyət Nazirliyi

Bu ilin sentyabr ayında itirdiyimiz professor İbrahim Yıldırım maraqlı bir qarşılaşma haqqında məlumat vermişdi. Həmin bilginin bir məqaləsində də detallı şəkildə yazmışdı. Belə ki, 1967-ci ildə Ankaradan üç professor Tokioda keçirilən bir tibb qurultayına yola düşüb. Heyətdə Muhittin Ülker, Hüsnü Göksel və Dağıstanda əsilli İzzət Kantemir yer alıb. Azərbaycanlı isə həmin qurultaya professor İbrahim Topçubaşov qatılıb. Beləcə xoş bir təsadüf onları Yaponiyanın paytaxtında bir araya gətirib.

Kantemir beynəlxalq toplantılarda SSRİ-dən gələn həmkarlarına

gəlmiş bir plastinkadan öyrəndiyi "Söyüdlər başını əyəndə" adlı mahnını oxuyacağını, amma bəstəkarının kim olduğunu bilmədiyini deyib. Bəstəkar isə onun qarşısında imiş. Cərrah İbrahim Topçubaşov həm də tanınmış bəstəkarıdır. Bu möcüzəvi qarşılaşmadan həyəcanlanan Topçubaşov müğənni ilə görüşmək istəyib. Sipahi əvvəlcə müəllif haqları məsələsinin gündəmə gələcəyini düşünüb narahat olsa da, Topçubaşovla görüşüb. Xeyli söhbətdən sonra Sipahiye başqa bir mahnısını da söz verib, daha sonra onun evində görüşüblər. Topçubaşov İstanbulda olarkən mühacirlərdən Saleh Gəncənin evində qalmış. Saleh bəylə birlikdə Nəsrin xanımın evinə gediblər və orada "Qədəhləri doldurun" mahnısını ifa edib. Nəsrin xanım bu mahnını da repertuarına alıb.

İbrahim Topçubaşovun həyat yoldaşı xalq artisti Flora Kərimova da bir müsahibəsində bu faktı təsdiqləyib: "İbrahim Topçubaşov söz vermişdi ki, o, Nəsrin xanımın Bakıda konsert verməsi üçün əlindən gələni edəcək. O cür də oldu. İbrahim müəllim əvvəlcə Nazirlər Soveti və KQB kimi yüksək qurumlara müraciət etdi. Artıq onların icazəsindən sonra Moskva heç nə deyə bilməzdi. Xatırlayıram, İbrahim Topçubaşov özü şəxsən Nəsrin xanımın Bakıda konsert verməsi üçün Moskvaya gəldi... Nəticədə Nəsrin xanım Bakıya gəldi. Amma o, gələndə artıq iki-üç ay idi ki, İbrahim

Dağıstanda qalmış bezi ailə üzvlərini tapmaları üçün ünvan, məlumat versə də, heç bir nəticə hasil olmamışdı. Amma ümidini itirməyən İzzət bəy bu dəfə eyni xahişi İbrahim Topçubaşovdan edib. İbrahim bəy qohumlarını tapacağına söz verib, Bakıya qayıtdıqdan sonra köməkçisinə bu işlə məşğul olmağı tapşırıb. Nəticədə İzzət bəyin bacısı Ümmügülşüm tapılıb. Kantemir bacısı xəstə olduğu üçün oğlu Kamalın Türkiyəyə səfər etməsini təşkil edə bilib. Topçubaşovun bu jəstini unutmayan İzzət Kantemir onun Türkiyəyə səfər etməsini, bir müddət müxtəlif universitetlərin xəstəxanalarında çalışmasını təşkil edib. Daha sonra İstanbul və İzmirə dəvət edilib. Belə görüşlərin birində İbrahim Topçubaşov İzmirdəki bir konsertə aparılıb. Təsədüfən həmin gün səhnəyə çıxan sənətkar Nəsrin Sipahi imiş. Müğənni bir neçə mahnı oxuduqdan sonra İrandan

sertin digər iştirakçısı Aydın Abbasov bir müsahibəsində həmin günü belə yada salırdı: "Bakıya türk müğənnisi Nəsrin Sipahi gəlmişdi, Yaşıl Teatrda konsert verirdi. Əbülfəz bəylə gedib bir xeyli biletdə aldım və uşaqlara payladım, dedim qoy konsertə gedib görsünlər ki, bizlər elə türkük. Həm də müğənni hissələsin ki, zalda onu ürəkdən duyan, sevən insanlar var, yad məmləkətə gəlməyib, öz vətəninə gəlib, İstanbulla Ankara, Bakı elə eyni şeydir".

Yazılanlara görə konsertdəki yağlı adamlar KQB-nin qorxusundan sənətlçiye gül verə bilməyiblər. Amma oradakı uşaqlar çöldən çiçək qoparıb türk müğənnisinə gətirdiklərində Nəsrin Sipahi "galiba, bükülər duvarı aşamırlar" deyib.

Sipahinin həmin konsertə "Çırpınırdı Qara dəniz" mahnısını da ifa etdiyi bildirilir.

Nəsrin xanımın Bakı konserti SSRİ turnesi çərçivəsində olmuşdu. Moskvada verdiyi konsertdə hətta rus dilində də mahnı oxumuşdu. SSRİ-dən geri qayıdarkən onu hava limanında Türkiyə kəşfiyyatının reisi Fuad Doğu qarşılayır və orada gördükləri haqqında məlumat istəyir. Sipahi və həyat yoldaşı SSRİ-dəki təəssüratlarını raport şəklində təqdim edirlər.

"Odeon"lu illər

Türkiyənin məşhur plastinka şirkəti olmuş "Odeon" vaxtilə plastinkalarını çıxarmış sənətlilərin köhnə səs yazılarını həm xatirə olaraq cd kimi satışa çıxarmaqda, həm də musiqi platformalarına yükləməkdədir. Bu baxımdan "Nəsrin Sipahi'den Türküler" adlı albom da eyni şəkildə işıq üzünə görüb. Bu albomda Sipahinin oxuduğu bir sıra Azərbaycan mahnıları da yer alıb: "Dağlarda duman gözəldir", "Olmaz olmaz", "Çırpınırdı qara dəniz", "Araz üstə, bu üstə", "Reyhan", "Doldurun qədəhləri", "Sürəya", "Gül oğlan", "Dağlar maralı" kimi mahnılarımız yer alıb.

Necla Akben

Nəsrin Sipahi kimi Türkiyədə Azərbaycan mahnılarını ifa edən Necla Akben Mardin şəhərində müəllim ailəsində doğulub. Atası Osman bəy və anası Rəziyyə xanım həmin vaxt bu şəhərdə müəllimlik fəaliyyəti göstərirdi, Necla xanım ibtidai məktəbə də onların yanında gedib. Ailəsinin Kütahya şəhərinə təyindən sonra orta məktəbi oradakı liseyde, daha sonra eyni səbəbdən İstanbuldakı Bakırköy liseyində oxuyub. 1965-ci ildə İstanbul Universitetinin hüquq

fakültəsinə daxil olub. Bu illərdə TRT-nin müsabiqəsinə qatılıb, qalib on nəfərdən biri olub. Türk xalq musiqinin dərinliyinə vafiq olan Akben Azərbaycan əsilli müəllimlərdən Məhərrəm Erginin istiqamətləndirməsi ilə Azərbaycan xalq mahnılarına yönəlib. Amma Necla xanımın ata tərəfdən soyu Kərkükə, ana tərəfdən də Qafqaza söykənir. Bu baxımdan onun mahnılaşdırmağa olan sevgisi həm də təbii.

Xeyli çalışmalardan sonra 1969-cu ildə Necla xanım TRT-nin ştatlı sənətlilərindən olub. Sivas bölgəsinin türklərini ifa edən Akben bu illərdə universitetdən də məzun olub, fakültə yoldaşı Halim bəylə 1970-ci ildə ailə həyatı qurub. Həyat yoldaşı ilə birlikdə təsis etdikləri Akben hüquq firmasında birlikdə vəkiliyyət fəaliyyəti ilə məşğul olublar. Eyni zamanda musiqi sənətini davam etdirən Necla xanım məşhur İzmir konsertlərində yer alıb, İstanbul tanınmış məkanlarında səhnəyə çıxıb. Həmçinin bu dövrdə müxtəlif plastinkaları, kasetləri işıq üzünə görüb. Bir müddət siyasətə də maraq göstərən Akben Anavatan Partiyasının sədri Məsud Yılmazın istəyi ilə seçkilərə qatılıb. 1991 və 1995-ci illərdə İstanbul və Ədirnədən millət vəkiliyyətinə namizəd olsa da, seçilməyib. Həmçinin rəssamlığa marağı olan Akben 1998-ci ildən etibarən yağlı boya tablolar çəkib. 2012-ci ildə Taksim Metro Sənət Qalereyasında sərgisi də baş tutub. Akben həmçinin şeir kitabının müəllifidir.

Şəxsi arxivimizdə Akbenin "Azəri dünyasından" adlı bir musiqi albomu mövcuddur. Həmin albomda Necla xanım "Ruhiyyə", "Toy axşamı", "Dəli ceyran", "Leylan", "Qaragile", "Azərbaycan maralı", "Sənsiz yaşaya bilmərəm", "İnsaf da yaxşı şeydir", "Bu dağda maral gezer", "Sudan gələn sürməli qız" və s. mahnıları ifa edib.

O həmçinin digər albomlarında "Yandırdın qəlbimi", "Dağlı qala", "Ay saçı burma" kimi mahnıları da oxuyub.

Nəsrin Sipahi və Necla Akben hazırda həyatdadırlar, musiqi fəaliyyətləri ilə məşğul olurlar.

Kamuran Akkor

Türkiyədə Rəşid Behbudovun "Reyhan" və "Lələlər" mahnısını oxuyan sənətkarlardan biri də Kamuran Akkor olub. Kamuran xanım 1947-ci ildə İstanbulda doğulub. Atası gömrük işçisi, anası müəllim olub. 1967-ci ildən etibarən tanınmağa başlayıb. Klassik türk musiqisi ifaçısı kimi tanınıb, bir müddət teatrdə də özünü göstərib.